

Nordland Utmarkslag SA

Opprettet av Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund

Sammendrag foredrag Utmarksseminar, Rognan hotell 2016

Kari Bjørnerås; Nye jakttider

Jaktåret 2017 skal nye jakttider tre i kraft. Høring på forskrift om jakt og fangsttider skal legges ut i disse dager.

Jakttid bestemmer både hvilke arter det skal jaktes på så vel som i hvilket tidsrom dette er tillat. Ingen jakttid = Ikke jaktbar art. Stor spørreundersøkelse vedrørende jakttid elg gjennomført.

Andre fritidsinteresser (andre jegergrupper, turgåere, bærplukkere, soppforskere med mer) påvirkes av et høyere jakttrykk (lengre jakttid) ved at disse føler seg ekskludert fra naturen. Noen personer liker ikke å være i skogen mens jakta pågår da de føler seg utrygge. Det er årlig jaktulykker både i Norge og naboland. Disse får mye mediaoppmærksomhet og fører til at noen blir redde for å ferdes i skog og mark under jakta.

I Norge starter jakta på elg på 4 ulike datoer, avhengig av hvor du er i landet. Jakta avsluttes likeså 3 ved ulike datoer avhengig av hvor i landet det er snakk om.

Jakttider i andre land:

Jaktstart

- Nord-Sverige: første mandagen i september
- Resten av Sverige: andre mandag i oktober
- Finland: siste lørdag i september

Jaktlutt

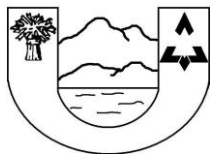
- Sverige: Sist i februar, eller tidligere om länsstyrelsen bestemmer det
- Finland: 31. Desember

Antall felte per år:

- Sverige: ca. 100 000 (183 000 felte elg i 1982)
- Finland: ca. 75 000

Jakttid for hjortevilt kan utvides: Kommune kan søke fylkeskommune om dette. Søknad må være velbegrunnet og sannsynliggjøre ønsket effekt gjennom utvidet jakt. Dette kan være problematisk da vald som krysser kommunegrensener kan ha flere jakttider. Det er vanskelig å i dag fastslå nøyaktig hvor mange elg som felles i denne utvidede jakttiden da mange dyr mangler fellingsdato: VIKTIG: Husk å før fellingsdato på hvert dyr før det rapporteres til kommune/valdansvarlig.

Utvidet jakt mot jul kan være lite effektivt i Nord-Norge da det blir svært korte dager og potensielt mye snø. Tidligere jaktstart mer ønskelig fra jegerenes perspektiv.

Nordland Utmarkslag SA

Opprettet av Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund

Konklusjon elgjakt: Enten kort jakttid med mulighet for utviding eller langt jakttid med mulighet for innskrenking (kommune vil mest sannsynligvis bli myndighet).

Forskere søker jaktlag

Forskere ønsker kontakt med jaktlag som vil bidra i testing av ny registreringsmetodikk for sett elg og sett hjort.

Jaktlagene som deltar får i oppgave å:

- Registrere sett elg eller sett hjort på ny og gammel måte: det vil si med og uten kansellering av dobbeltobservasjoner.
- Svare på enkle spørsmål om jaktlaget, jaktmetoder og jaktterreng.
- Delta i en til to jaktseonger.

Send e-post til erling.solberg@nina.no for å melde interesse.

Kari Bjørnerås; Ny hjorteviltforskrift

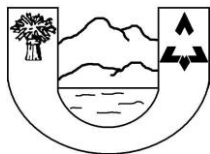
Hjorteviltforskrift: Høring på mindre endringer i 2015. Forskriften skal nå være ryddet og noen datoer for ulike tidsfrister i forskriften er endret. Forvaltere og grunneiere skal nå ha bedre tid til planlegging fra jaktslutt til neste jaktseong.

Endringer vedrørende flertallsvedtak på eiendommer med flere rettighetshavere. Tidligere måtte signatur fra samtlige rettighetshavere foreligge før eiendom kunne innlemmes i vald eller bestandsplanområde. Nå er det flertallet som bestemmer! Den enkeltes jaktrett er opprettholdt gjennom at personen/personene kan trekke ut sin eiendom fra valdet dersom de ønsker det. I sameie/fellesie er det alltid flertallet som bestemmer.

- Flertallet av jaktrettshaverne avgjør innmelding av en eiendom i et vald.
- Flertallet i valdet avgjør om det skal meldes inn i et bestandsplanområde.

Kommunens tiltak ved manglende rapportering: Inndra bestandsplan på elg/inndra kvotefri jakt på rådyr.

Forvaltning av elg, hjort og rådyr	Frist
Fremme forslag om nytt minsteareal	15.jan
Fastsettelse av forskrift om minsteareal	15.mar
Trekke eiendom ut av godkjent eller omsøkt vald	01.apr
Trekke et vald ut av godkjent bestandsplanområde	01.apr
Melde endringer i valdet til kommunen	01.mai
Søke om godkjenning eller endring av bestandsplan	01.mai
Søke om kvotefri jakt på rådyr	01.mai

Nordland Utmarkslag SA

Opprettet av Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund

Kari Bjørnerås; Skadefelling (skademotivert felling av vilt utenom jakttid)

Kommunen/fylkeskommune har myndighet gjennom egen forvaltningsplan/vedtak vedrørende skadefelling på jaktbare arter. Kommunen har myndighet til å innvilge skadefelling på hjortevilt og bever. Kommune kan i tillegg innvilge skadefelling på kanadagås og knoppsvane i spesielle tilfeller.

Dersom skaden skal utløse skadefelling: Vesentlig skade (tiltak bør være forsøkt for å forhindre skaden). Dette momentet kan bli enda strengere under kommende revidering. Det må også sannsynliggjøres at fellingen har ønsket effekt. Uttaket skal ikke true bestandens overlevelse.

Ny skadefellingsforskrift (på høring før sommeren):

Skal regulere skademotivert felling av vilt med en rekke unntakt (hjortevilt, bever, smånagere, krypdyr, ulv, jerv, gaupe, bjørn, kongeørn). Det skal ikke være mulig å drive utleie av skademotivert jakt, eller skadefelling der det er lagt ut lokkemiddel.

Jo Inge Breisjøberget; Forvaltning og taksering av hønsefugl på Statens grunn i Nordland

Naturmangfoldloven: ”Høsting bare tillates når beste tilgjengelige dokumentasjon tilsier at arten produserer et høstingsverdig overskudd”. Artens betydning for næring eller rekreasjon, høstingstradisjon i vedkommende område samt eventuell skade som arten gjør skal også vektlegges.

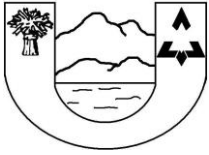
Årsak til rødlisting: Rypa er en tallrik art, som har hatt en ”dramatisk nedgang”. Det er altså ikke rypemengden, men nedgangen som er årsak til rødlisting. Jaktuttaket har vært synkende fra 80-tallet til i dag, men denne statistikken regulerer ikke for innføring av kvoter. Nordland er et av de viktigste rypefylkene i landet.

Vinterdødelighet: Dersom det felles mer enn 30 % av en rypebestand vil vinterdødeligheten ut over vinteren øke. anbefalt maksuttak: ikke over 15 %. Dette krever at man har utført bestandsestimering for samlet bestand for det aktuelle området. Forsøksområder fra Rana har vist at det tas ut opp mot 60 % av den totale takserte rypebestanden.

Fremtidens forvaltningsmodell:

1. Taksering: Hvor mye må takseres? Kan vi stole på resultatene? Representative for større områder?
2. Innsats: Jakt. Hvor intenst jaktes det og hva er jakttrykket?
3. Uttak: Hvor mye ryper skytes det over tid pr. areal?

Dersom svært stor usikkerhet rundt bestand: Føre var prinsippet kan være et aktuelt tiltak.

Nordland Utmarkslag SA

Opprettet av Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund

1. Taksering:

Mange spørsmål må fortsatt besvares. Bør det takseres få linjer over store arealer eller mange linjer på små arealer for sammenligning med større områder. I dag utføres taksering av skogrype ved at en hundefører går såkalte takseringslinjer. Disse er på forhånd tegnet inn i kart (se under). Hundefører kan gjerne gå samme linje flere ganger. Viktig at taksering utføres under optimal forhold jfr. instruks for utføring av taksering. I Nordland takseres det årlig ca. 700 km med slike linjer.

Taksering skogsfugl: Samme modell som for rype, men mer arbeidsomt pga. tett skog og vanskeligere terreng enn i fjellet. I Nordland takseres skogsfugl kun sør på Helgeland.

Taksering fjellrype: Ny pilot skal utprøves i 2016. Ulike punkter i terrenget besøkes og her skal man observere/høre fjellryper.

Besøk hønsefuglportalen:

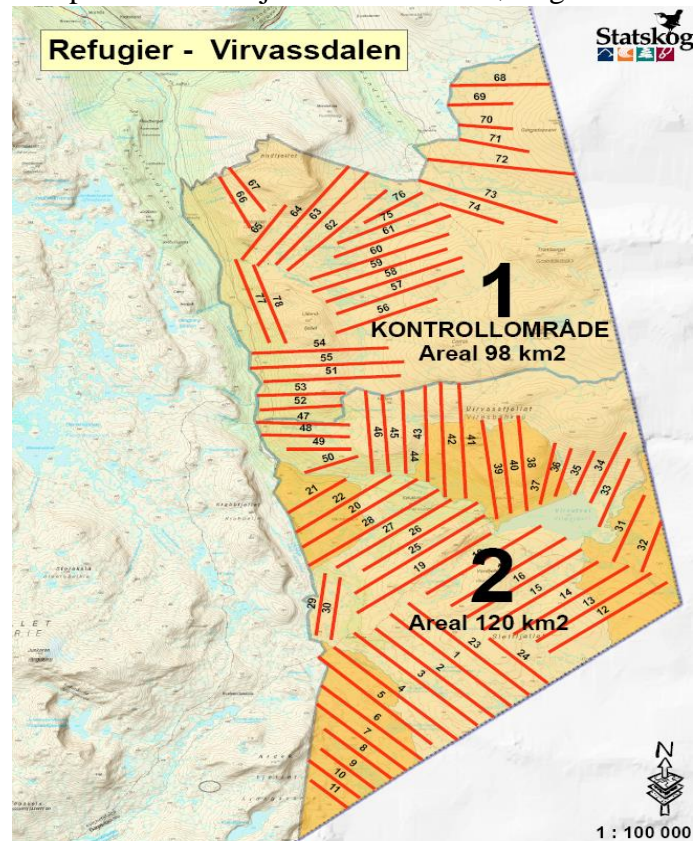
<http://honsefugl.nina.no/Innsyn/>
for mer informasjon om takseringer, estimert kyllingproduksjon og tetthet voksne/kyllinger/totalt.

2. Innsats: Dette kan reguleres

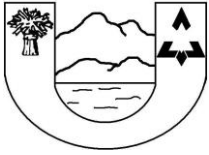
gjennom salget av jaktkort: Ulike jaktfelt med maks antall personer pr. jaktfelt. Jegere rapporterer hvor mye de har jaktet. Denne rapporteringen er kommet for å bli på Statskogs områder i Norge. Innsats kan også reguleres gjennom kvoter og lengde på jakt sesong.

3. Uttak: Rapporteres på lik linje som "innsats" over. Skal man se en sammenheng mellom rypebestand og mengde ryper skutt må man se på store områder! For små områder kan vise at det ikke er noen sammenheng mellom bestand og uttak. Viktig informasjon for forvaltere er blant annet hvor skytes rypene, når felles de, hvem feller rypene...

Hvem setter kvotene: Statskog sammen med NJFF og NRL (reindrifta), samt Regionutvalg i nord (= politikere).

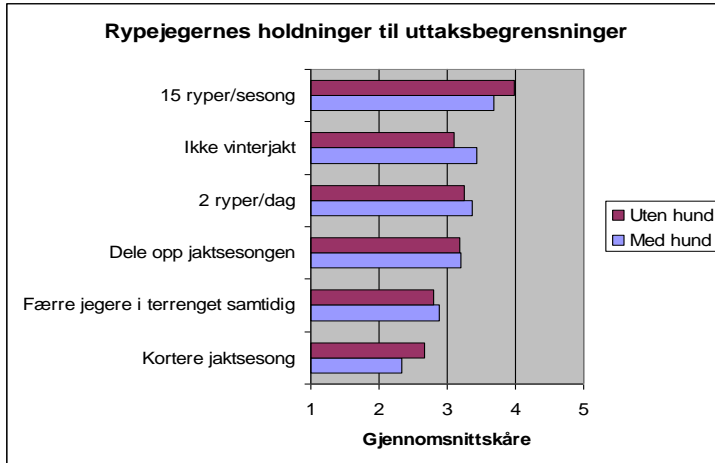
Figur: Takseringslinjer i Virvassdalen, Rana.

Nordland Utmarkslag SA

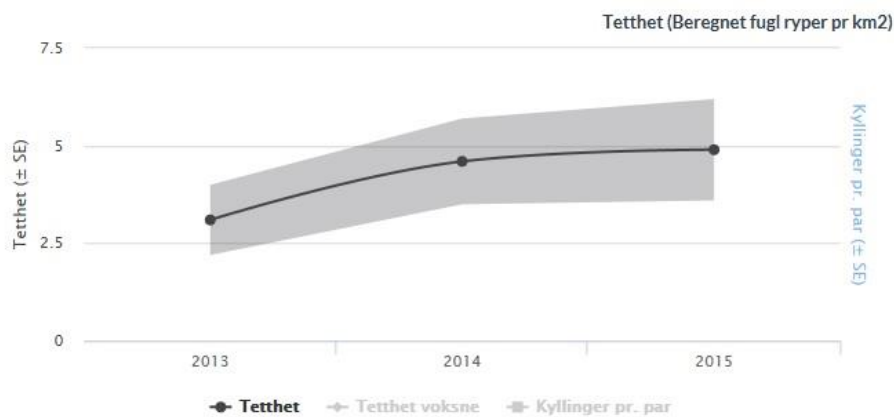
Opprettet av Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund

Hva mener jegerne selv om kvoterugelering? Resultater under er fra spørreundersøkelse vedrørende jaktbegrensning. Jegerer er delt inn i to kategorier (de med hund og de uten hund).

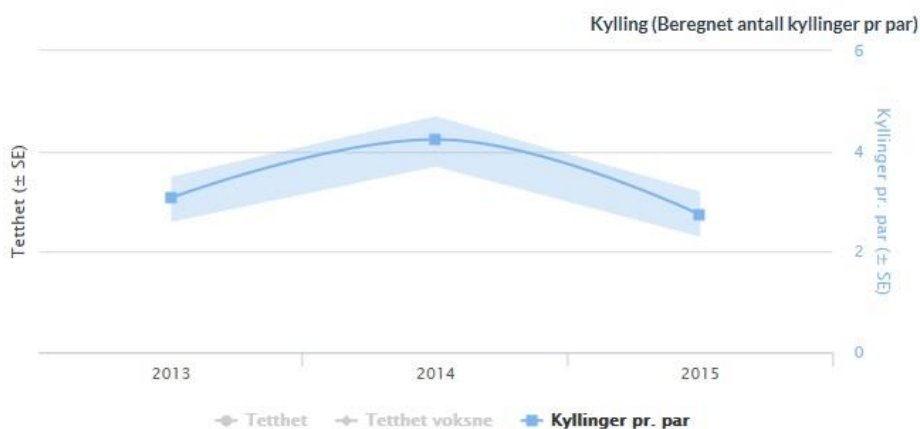

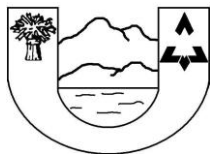
Figurer under: Data for skogrype fra hønsfuglportalen for Nordland (område indre Salten):

ESTIMATER

ESTIMATER

Nordland Utmarkslag SA

Opprettet av Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund

Gunn Karstensen; Forvaltning og skadefelling av oter

Oter er totalfredet i Norge. Arten er oppført på rødlista som sårbar. Arten yngler hele året, men hovedyngling finner sted i tidsrommet mai – september. I utgangspunktet deles det ikke ut fellingstillatelser i denne perioden. Oteren er territoriell og dersom man oppdager mange dyr samtidig er det mest sannsynligvis en familiegruppe eller hann og hunn. I Nordland regnes bestanden av oter som livskraftig, men vi mangler gode bestandsestimat.

Dagens bestandsestimering: NINA samler inn døde oter (fallvilt). Typisk trafikkdrept oter eller annet fallvilt danner dermed det eneste bestandsestimatet for oter. Dette fører til at vi har dårlig kontroll på hvor stor bestanden egentlig er. Det er svært viktig at alle interesserte benytter seg av ”artsobs” (<https://www.artsobservasjoner.no/>) og legger inn all oter som observeres. Dette kan i prinsippet bedre statistikken betydelig.

Fylkesmannen i Nordland har myndighet til å tildele skadefelling på oter. Det utdeles årlig noen fellingstillatelser på oter til oppdrettsanlegg og egg- og dunvær. Slike næringer kan ha stående fellingstillatelser. Siden 2005 er det ankommet kun 7 søknader på skadefelling fra anadrome vassdrag. Søknader som innvilges vil være under spesielle forhold, eksempelvis der det står en fisketrapp eller fiskefelle. Hver sak vurderes individuelt. I vassdrag under slike tilfeller bør det dokumenteres at det er oter som er skadegjører (død/skadet fisk). I utgangspunktet skal ikke skade på naturlig forekommende bestander (eksempelvis laks, sjørørret og sjørøye) utløse en skadefelling.

Myndighet tildeling skadefelling:

- Sel: Nordland Fylkeskommune/Fiskeridirektoratet.
- Mink: Grunneiere.
- Hegre/siland/laksand: kommune.

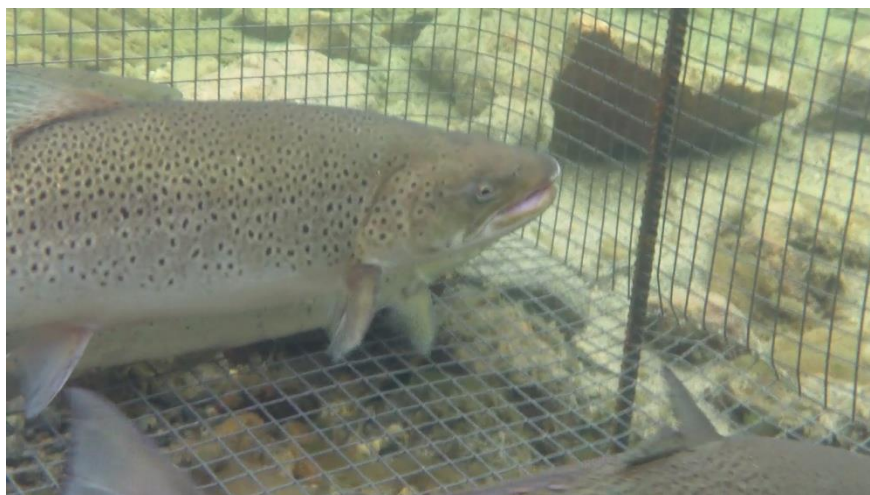
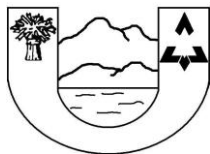

Foto: Ved oppsetting av fiskefeller kan det innvilges skadefelling på oter dersom det dokumenteres skade på fisk i fella.

Nordland Utmarkslag SA

Opprettet av Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund

Per Arne Amundsen; Takvatnprosjektet

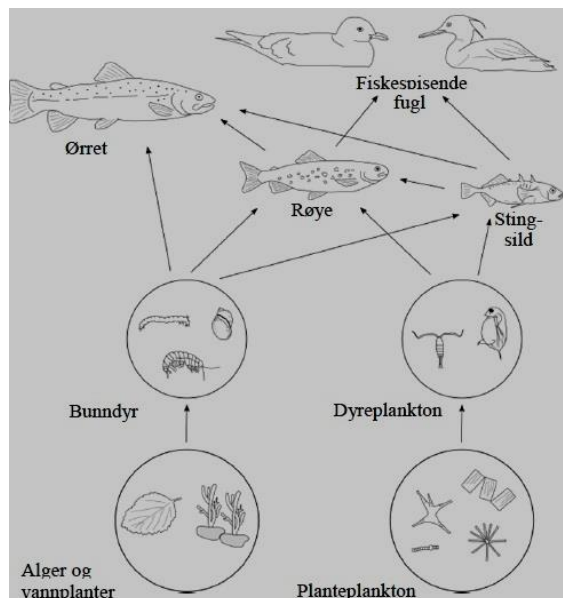
Prosjektet har overvåket innsjøen og ”målt” effekter av uttynningsfiske over en lang periode (rapport takvatnet er vedlagt).

Overtallige røyebestander: Mye parasitter, mye småfallen fisk, kort lengde ved kjønnsmodning, høy fisketetthet, dårlig vekst og kondisjon = ”Tusenbrødre vann”.

Målet med prosjektet var å bidra til en bedre ”mal” på hvordan andre rettighetshavere kan utføre tynning i sine innsjøer. God kunnskap og god kompetanse om slike eksperimenter er avgjørende for hvor godt det lykkes. Hvilke arter fisk samt sammensetningen av fiskens byttedyr vil påvirke hvordan uttynningsfiske bør foregå:

Røye: Bedre tilpasset små byttedyr som lever fritt i vannmassene enn ørret (bedre planktonspiser). Ørret er trolig bedre tilpasset fiskediett en røya, men også kan røya kan oppnå stor størrelse og spiser ofte da individ av egen art (kannibal).

Parasitter: De vanligste parasittene vi som mennesker reagerer på er måseandmark og fiskeandmark. Disse artene overføres til fisk hovedsakelig fra infisert hoppekreps (plankton). I en overtallig røyebestand er hoppekreps viktig næring for røya (på grunn av mangel på bedre næringsdyr) slik at risikoen for infeksjon er svært høy. Dersom bestanden tynnes kan dietten av hoppekreps byttes ut med bedre byttedyr som samtidig ikke er mellomvert for disse parasittene. Veksten blir altså bedre samtidig som risiko for infeksjon blir redusert.

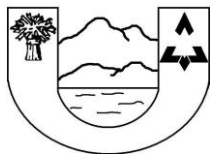
Figur: Eksempel næringsnett i innsjø med 3 arter fisk.

Problem med tynningsfiske: Fare for at effektene av tynningsfisket avtar når dette avsluttes. Må man da drive tynning til evig tid for å holde bestanden på et bærekraftig nivå for stor fisk (sisyfosarbeid)?

Uttynning i Takvatnet:

1984 – 1989: Tynningsfiske ved hjelp av teiner. Totalt 31,3 tonn småfallen røye ble tatt ut (666 000 fisk).

Tettheten ble så kraftig redusert. Fiskebestandene ble fulgt ved hjelp av prøvofiske hvert år i årene etterpå. Vekst av røye økte betydelig i årene etter og har holdt seg på et betydelig bedre nivå enn i årene før prøvofisket. Gjennomsnittlig størrelse på røya er økt tilsvarende. Denne forbedringen har holdt seg stabil frem til i dag. Spesielt innslaget av store kannibaler i røyebestanden virker tetthetsregulerende på mindre aldersgrupper av røye.

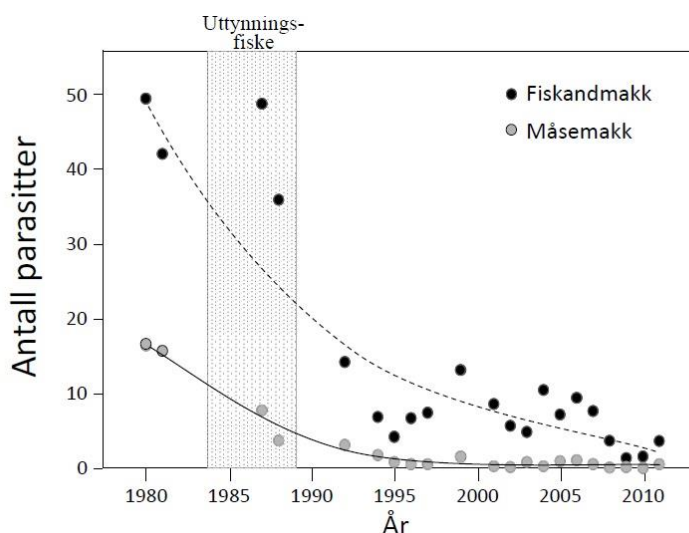
Nordland Utmarkslag SA

Opprettet av Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund

Tettheten av ørret har forbedret seg tilsvarende og andel ørret i strandsona har økt betydelig. I 2015 er ca. 50 % av all fisk fanget i strandsona ørret, mot så godt som 0 % i årene før tynningsfisket ble gjennomført.

Innslag av parasitter hos både røye og ørret er betydelig redusert da disse artene i mindre grad er avhengige av å beite på hoppekreps. Ved et vellykket tynningsfiske kan innslaget av parasitter i hele innsjøsystemet dermed reduseres. En reduksjon av parasitter som har fugl som sluttvert kan i tillegg føre til at fare for smitte til nabovassdrag blir betydelig redusert.

Å lykkes med tynningsfiske er imidlertid en vanskelig øvelse og man er avhengig av å bedre et betydelig tynningsfiske over flere år for å oppnå ønsket effekt.

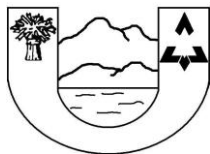
Figur: Innslag av parasitter i Takvatnet før og etter prøvefisket.

Øyvind Kanstad Hanssen; Uttynningsfiske i praksis

Teinefiske er et godt tiltak for tynningsfiske i bestander der spesielt røya er overtallig (for mye fisk i forhold til næringsgrunnlaget). I overtallige ørretbestander er storruser eller garnfiske med småmaska garn mer effektivt enn teiner.

Lengde ved kjønnsmodning er en målbar faktor som sier mye om bestandens overtallighet. Lengde ved kjønnsmodning defineres som den lengden der ca. 50 % av hofisken er kjønnsmoden. Dersom lengde ved kjønnsmodning er under 20 cm karakteriseres bestanden som overtallig, mellom 20 – 25 svakt overtallig og over 25 cm tyder på en bestand som ikke er overtallig.

Første vurdering som må gjøres dersom man har fått dokumentert en overtallig bestand gjennom prøvefiske er om det skal bedrives fiske vinterstid eller på sommeren. Sommerfiske er litt mer tidskrevende de fleste steder, men man er ikke avhengig av ”stor isbor” for setting av teiner eller snøscooter med kjelke. Dette er utstyr som er forholdsvis kostbart å kjøpe inn. Vinterstid trenger man i tillegg isolerte lokk (styrofoam) for å isolere hullene. Sommerstid trenger man kun ruser og en båt. Topografi og forhold rundt vannet ellers må selvsagt vurderes når man avgjør om det skal fiskes sommer eller vinter.

Nordland Utmarkslag SA

Opprettet av Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund

Fangsttid: Beste fangsttid vinterstid er fra mars og helt til isgang. Dersom man skal fiske i sommerhalvåret er viktig å sette i gang med en gang isen går. Det kan også være effektivt å fiske seint på sommeren/høst når vanntemperaturen er på tur ned. Juli/august er dårlige perioder da det oftest er for varmt i vannet.

Agn: ca. 0,5 kg frossen torskerogn pr. teine. Ved røkting er det lurt å la noen få individ stå igjen i teina da disse lokker til seg ny fisk.

Små innsjøer (< 3 km²): 1 teine pr. 5 hektar innsjø. Dvs. 1 km² stor innsjø bør det fiskes med 20 stk. I innsjøer større enn 3 km² bør det benyttes 1 teine pr. 10 hektar.

Røkting: teinene bør røktes en gang pr. uke.

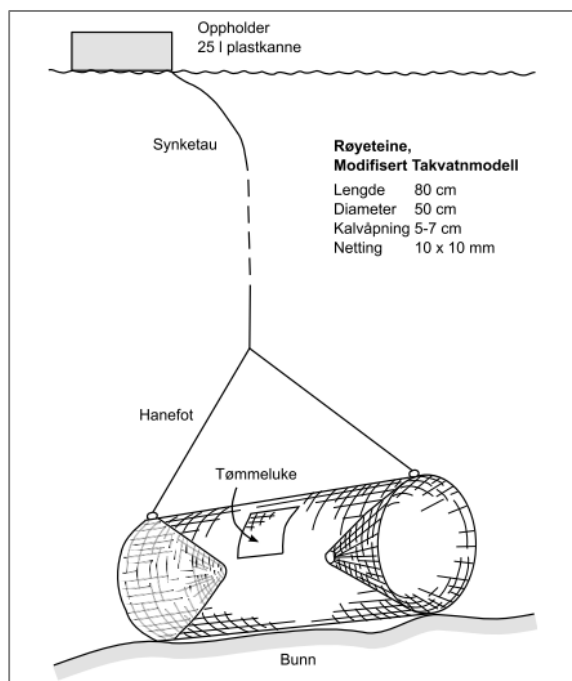
Resultater fra "ORN" (Overbefolka røyevann i Nord-Norge) har vist at prøvofiske i en periode på 2 – 4 år de fleste steder er for liten innsats. Det er viktig at de nye "toppene" med sterke årsklasser også tas før de blir gytemodne. Det kan derfor være aktuelt å bedrive et slikt tynningsfiske over flere år. Som et minimum bør det iverksettes tynning når de nye sterke årsklassene antas å ha en lengde på ca. 8 – 18 cm. Slik reduseres en svært stor gytebestand som oppstår i vannet etter første runde med tynning.

Resultater fra prosjektet "Birt" (Bedre fiske i regulerte vassdrag) viste at tynning over lengre perioder gir bedre effekt av prøvofisket. Det kan likevel være vassdrag der det er svært vanskelig å oppnå en ny likevekt der bestanden regulerer seg selv. Man er her avhengig av en stor andel fiskespisende individer for å begrense bestanden. Dersom man i slike vassdrager fisker hardt på de store individene kan det være svært vanskelig å oppnå en ny likevekt. Stor fisk bør derfor spares så langt det lar seg gjøre (det tar tid å bygge en bestand med stor fisk). 8-10 års tynningsfiske er mange steder nødvendig for å oppnå dette resultatet.

Dugnadsinnsats: Et "røktelag" på 2 mann røkter lett 20 teiner en gang pr. uke. Hvert røktelag bruker da ca. 3 timer i snitt pr. røkting av 20 teiner. Dette forutsetter forholdsvis lett adkomst og godt utstyr.

God loggføring er viktig:

- Antall teiner per dag/uke
- Fangst – antall per teine
- Fangst – totalt antall og vekt per røkterunde og per år
- Fangst – lengdemål av min. 100 fisk en til to ganger per sesong.

Figur: Målsatt skisse av teine for tynning av røye.